Nr. 13 (48) 1939 m. balandžio 1 d. II metai.

VARPELIS

„AIDO" PRIEDAS VAIKAMS

RYTINĖ DAINELĖ

Tai šiltutė, tai meilutė
Saulutė mūsų iš ryto,
Kai pakyla iš už miško,
Rasom apkaišyto.

Lenkia mišką, žeria lauką
Šilimos galybė,
Kad užšviečia—sielą traukia
Mėlynon aukštybėn.

Ten Dievulis geras geras
Visa puikiai tvarko:
Leidžia skaisčiąją saulelę
Ir vėjelį spartų.

Sveikinam Tave, Dievuli,
Ir tave, saulyte.
Jums dainelę sukurt skubam
Iš pat ankstaus ryto.

Laukaitis

KLAIPĖDA

Baltijos jūros pakraščiais tylų povakarį ramiai plūduriuoja žvejų būriniai laiveliai.

Jūs, tur būt, girdėjote iš vyresniųjų apie tai, kad Klaipėda ir visas Klaipėdos kraštas atkrito nuo Lietuvos ir tapo prijungtas prie Vokietijos. Manau, kad ir jums reikia šį tą apie tai papasakoti.

Jei Nemunu plauksime iki Baltijos jūros, tai pasieksime Klaipėdos kraštą, kuris bus dešinėje Nemuno pusėje, ir prie pat jūros rasime Klaipėdos miestą. Šis kraštas ir miestas buvo iš seno lietuvių gyvenamas. Vokiečiai čia atsirado prieš 700 metų. Apie tai mes jau pasakojome jums, kai rašėme apie kryžiuočių ir kalavininkų atplūdimą į tą kraštą. Vokiečiai stipriai suėmė mūsų brolius ir taip su jais elgėsi, kad jie ilgainiui išsižadėjo savo tėvų papročių ir jų kalbos ir virto vokiečiais. O daugumas tų, kurie savosios kalbos neišsižadėjo, taip prilipo prie vokiečių, kad apie kitur gyvenančius savo brolius nieko žinoti, nė girdėti nenorėjo.

Ir taip slinko metai, amžiai, kol atėjo Didysis karas. Didžiojo karo metu vokiečių galybė buvo palaužta, pradėjo kurtis Lietuvos Valstybė. Klaipėdos kraštas buvo nuo vokiečių atskirtas ir pavestas prancūzų globai. Klaipėdiečiai pamatė, kad jiems su prancūzais nepergeriausiai gyventi ir daugumas jų pradėjo dairytis, ar negalima būtų prisijungti prie Lietuvos valstybės, kur gyventi žmonėms darėsi vis lengviau ir geriau. Ir štai, nu-

žiūrėję patogų laiką, jie sukilo prieš Prancūzus ir pradėjo prašyti Lietuvos padėti jiems išsivaduoti iš svetimo jungo. Mūsų broliai iš Lietuvos, žinia, jiems ištiesė pagalbos ranką,—ir Klaipėdos kraštas buvo prijungtas prie Lietuvos Valstybės.

Klaipėdos kraštas per Didįjį karą buvo rusų nuteriotas. Prancūzai taip pat nesirūpino jo gyvenimo gerinimu. Kai lietuviai pasijuto krašto šeimininkais, užvirė gyvenimas. Pradėta gerinti visos gyvenimo šakos, ypač Klaipėdos uostas buvo žymiai padidintas, praplėstas ir pagilintas. Jan galėjo įplaukti didžiausi prekiniai laivai. Pats miestas išaugo beveik dvigubai. Lietuvos vyriausybė labai rūpinosi Klaipėdos krašto gerove, nes ir kitoms Lietuvos dalims buvo iš to nemaža naudos. -et daugiausia jos turėjo klaipėdiečiai. Atrodė, kad klaipėdiečiai turės laikytis Lietuvos visomis keturiomis. Tačiau išėjo kitaip.

Vokiečiai po karo pradėjo atsipeikėti ir stiprėti. Pradėjo kelti galvas ir vokiečiai, kurie buvo pasilikę Klaipėdos krašte. Su jais pradėjo dėtis ir daug klaipėdiečių, kuriems vėl pakvipo vokiečių jungas. Lietuvos vyriausybė mėgino juos ir geruoju ir piktuoju nuraminti, tačiau tai nedaug tepadėjo: stiprėjant vokiečių galybei, stiprėjo ir klaipėdiečių noras grįžti prie Vokietijos. Kas buvo su jais daryti?

Vokietija pareikalavo iš Lietuvos atiduoti jai Klaipėdos kraštą. Vokietija didelė, turi apie 80 milijonų gyventojų, Lietuva—daug mažesnė, iš viso turi pustrečio milijono gyventojų. Sunku jai priešintis tokiai galybei, tačiau gal būtų ir pasipriešinusi, jei klaipėdiečiai elgtųsi kaip geri sūnūs. Lietuva ir pamojo į juos, tegul ima juos vokiečiai ir tegul jie pamėgina gyventi su jais. Ar nesigailės, kaip priseis kęsti nedateklius, — vėliau pamatysime.

Lietuvai Klaipėdos netekimas labai skaudus smūgis. Per Klaipėdos uostą ėjo didelė prekyba su kitais užjūrio kraštais. Dabar reikės ieškoti kito kelio, gal reikės statytis kitas savo uostas. Gaila ir tų pinigų, kurie buvo išleisti Klaipėdos krašto gerinimui ir dabinimui.

Nuleisti rankų nereikia. Reikia dirbti ir tvarkytis naujose sienose. Tenka manyti, kad mūsų broliai Lietuvoje mokės nugalėti visus sunkumus ir mokės parodyti klaipėdiečiams, kad jie skaudžiai apsiriko, besiverždami nuo savųjų prie svetimųjų. *—as.*

Ateis pavasaris

Ir vėl pavasaris ateis čia
Per pievas ir laukus žaliuosius,
Ir vėl saulutė švies mums skaisčiai,
Linguos prie vartų žalias uosis.

Ir vėl sode pilka lakštutė
Čiulbės kas rytas vakarėlis,
Ir vėl galėsim skint žibutes,
Įpint vainikan lelijėlę.

Girdėsme vėl, kai pušynėly
Kukuos graudingai gegužėlė,
Ir prisiminsim josios dalią,
Kel:lį, kurs skausmu užžėlęs.

Ir prisiminsime žiemužę,
Piktuosius šaltus šiaurės vėjus,
Ir džiaugsimės pavasarėliu,
Žaviai dainelei suskambėjus.

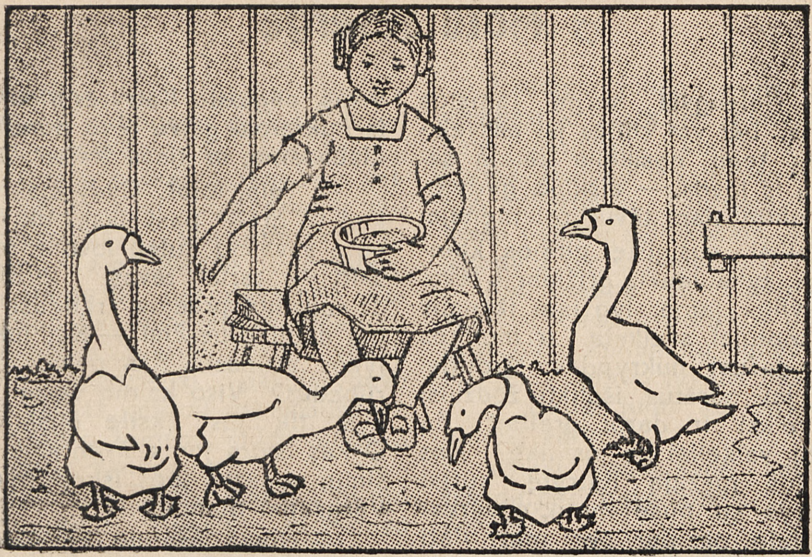
V. Kuolaitis

SAULYTĖ

Kai buvo žemėj laimė tikra,
Gyveno senukas su savo dukra.
Menka pirkutė, pakrypus jinai,
Linksma bet buvo Saulytei tenai.
Vasarą žaidė jį pievoj žalioj,
Žiemą žiūrėj, kaip snaigės ulioj.
Kasas auksines ji teturėj,
Ir daugiau nieko nebenorėj...
Badas į kraštą atėj staiga,
Neturėj žmonės valgyti ką.
Tiktai Saulytės geros namus
Lankė gyvenimas toks pat ramus.
Žmonėms maistą dalino ji,
Kolei pritrūko duonos pati.
Tuomet Saulytė, nors alkana,
Širdį ramino tiktai daina.
Senas senelis kartą atėj,
Kai ji darželyj rūtas ravėj.
— Duok, Saulyt rūbą,—sako jisai,—
Pridengti kūną nuogą visai.
— Brangus senuti, neturiu jų,
Pati badauju, pati kenčiu.
— Tai bent man duoki šitas kasas,
Iš jų išausiu sau rūbą aš.
Gaila Saulytei šilko kasų,
Ašaros veržias jai iš akių.
Neilgai verkė, nukirpo jas,
Davė seneliui savo kasas.
Žiūri... senelis kyla dangun,
Supa jo kūną rūbas brangus.
Puola Saulytė, meldžias karštai...
Dievas tai buvo, kyla Jis štai!
Sušelpė vargšą jinai mielai,
Laimina už tai ją Angelai.

J Mackevičius

Arčiau, arčiau, žąselės, palesinsiu...

Zuikis ir beždžionė

Susilažino kartą zuikis ir beždžionė, katras iš jų galėsiąs ilgiau išsėdėti napajudėjęs vienoje vietoje.

Susitarė ir sėdi. Sėdi ir nejuda.

Po trumpo laiko beždžionei nutirpo visas kūnas. Ji labai nori pajudėti, bet bijo lažybų pralošti. Tada ji sugalvojo zuikelį prigauti ir ėmė pasakoti:

— Kai aš buvau kare, mane sužeidė čia, čia ir čia.

Taip kalbėdama, ji rodė sužeidimo vietas, visa kraipėsi, lingavo, — ir jai pasidarė geriau, nebereikėjo sustingusiai sėdėti.

Ir zuikelio būta gudragalvio. Jis greit suprato beždžionės gudrybes ir taip ėmė kalbėti:

— O kai aš buvau kare, aplink mane skraidė šimtas smailių vilyčių. Tai aš greit čia pašoku, greit ten, greit čia, greit ten, — ir tokiu būdu išlikau sveikas.

Taip pasakodamas, zuikelis šokinėjo į visas puses.

Ir katras iš juodviejų laimėjo lažybas, niekas nežino iki pat šios dienos.

„Vyturys"

Motulė serga

— Nelengvai serga tamstos žmona, bet yra vilties jai pasveikti, tik tegu nesikelia keletą savaičių iš lovos, — aiškino gydytojas nuliūdusiam tėvui priemenėje.

Vaikai, susigūžę pirkios kampelyje, tyliai laukia grįžtančio tėvo. Visa viltis jame, lyg jam įžengus grįš motulei sveikata. Ir motinos akys dažnai nukrypdavo į duris. Kaip jai norėtųs išgirsti žodžius: „pasveiksi ir dargi greitai". Ką veiktų vaikeliai be jos likę? Kas išaugins mažąją Katrytę, kuriai vos trys su puse metų, o vyresnieji taip pat dar per maži likti be motinos globos. Tėvas galės vesti antrą, bet vaikams truks švelnios motinos rankos — toji bus tik pamotė. Tos mintys kankina ligonę, silpnina jėgas. Tačiau nepajėgia rūpesčių nuvyti nuo savęs. Juk ir Velykos netoli. Reiktų nauji rūbeliai pasiūti, senieji sulopinti, išplauti, kad mažutėliai labiau pajustų šventes atėjus. Sveikatos, sveikatos, ne sau, o toms švelnioms galvelėms, ten kampe susiglaudusioms!

Sugirgžda durys — įeina tėvas, visų taip laukiamas. Žvilgsniai įsminga į jį ir laukia: ką gero, ar baisaus išgirs. Tėvo veide spindi džiaugsmo kibirkštėlė. Vyriausioji, Onutė, pirmoji sugauna tą šypsnį — ji linksma bėga prie motulės lovos, nelaukdama tėčio prabilstant.

— Tu, motule, pasveiksi, jau aš matau iš tėčio! Kaip gerai! Ar netiesa, kad ir šoną mažiau diegia? Visi, pralinksminti Onutės žodžių, prisiartina prie ligonės. Šioji, degančiom akim, apžvelgia visus, paglosto Katrytės plaukelius ir nukreipia galvą tėvo pusėn, lyg klausdama, ar tiesą kalba Onutė.

— Taip, taip! Gydytojas sakė, kad tu greit pasveiksi, tik reikia porą savaičių gulėti lovoje, neperšalti — taria tėvas. Pirmąjam džiaugsmui praėjus, randasi ligonei nauji rūpesčiai. — Bet juk Velykos artinasi. Kas pasiūs jums rūbelius? Viso kaimo vaikai įsirėdys, tik jūs liksite nuskriausti. O kas išvirs jums šventėms kiaušinių, nudažys juos, iškeps pyrago? Vargšeliai mano!..

— Nieko, motule, apseisim be naujų rūbų, tik tu pasveik! Aš sutvarkysiu pirkią, viską padarysiu. ką man pasakysi. O ko pati nepajėgsiu, paprašysiu tetulę,—čiauškėjo Onutė.

Visi aprimo, išsiskirstė prie savo darbo. Kiekvieno širdyje buvo vienintelis džiaugsmas, kad motulė pasveiks. Prie lovos liko viena Katrytė. Ne labai suprato ankstesnį pasikalbėjimą, bet ir jos širdelė jautė, kad motulei geriau. Kai tetis, atvežęs vaistus, sustatė ant stalo prie ligonės, smalsioji Katrytė paklausė:

— Ko čia, mamyt, buteliukuosna pripilta?

— Juose, vaikeli, kartus, kartus vanduo, kurį išgėrus pasveiksiu ir galėsiu vaikščioti ir dirbti.

— Tai aš tą kartų vandenį už mamytę išgersiu ir tu pasveiksi.

Motina laiminga nusišypso, kad jos vaikeliai tikrai gerų širdelių, kad nori jai ligoje palengvinti.

Miglė.

VERBOS

Papievy auga žilvičiai. Vasarą jų šakos, aplipusios pailgais lapeliais, nulenkdavo iki pat žemės, bet, atėjus rudeniui, papūtus šaltam vėjui, lapai pagesdavo ir nukrisdavo, vėjo į visas puses išnešiojami. Taip žilvičiai išstovėdavo visą žiemą iki pat pavasario. Pavasariop jie apsikraudavo dailiais žvilgančiais pumpurėliais, vėliau anie pumpurėliai pasidarydavo kaip vaškas geltoni, pasišiaušdavo ir krisdavo žemėn, plūduriuodavo pavasario vandenyse.

Vyresnieji tada, kai jie turėjo pumpurėlius, žilvičius vadindavo verbomis. O vaikai rankiodavo tuos žvilgančius „katukus", glostydavo juos ir būriais ganydavo.

Namuose buvo maišatos. Tėtis atnešė ėgliaus su žaliomis uogomis. Ėglius labai kvepėjo mišku ir pavasariu. Motina lakstė iš vieno kampo kitan. Rankiojo spalvotus popierius. Suko roželes. Onytė jai padėdinėjo.

— Žiūrėk, žiūrėk, mama,—kalbėjo Onytė patenkinta, kad pavyko gražią roželę susukti,—kaip tik tokia, kokios mūsų užusvirnėj sužysta.

— Gerai, gerai, vaikeli, — gyrė ją motina, — daryk daugiau.

Onytė vėl suko virbalu. Stengėsi, kiek įmanydama. Nevyko ir gana. Visa iškaitusi, drėgnom akelėm žiūrinėjo popieriaus gabalėlius iš visų pusių, bet roželė nė kiek negrožėjo. Tada nusiminusi metė aną, o ėmė verpelioti ir sukti kitą. Ir kai toji pavyko jai susukti, Onytė vėl džiaugėsi ir šokinėjo nenusėdėdama vietoj.

Jonukas su tėveliu piaustė ir dailino ėgliaus šakeles.

— Atsargiai, tik piršto neįsipiauk, — palikdamas jį vieną, tarė tėvelis,—aš eisiu keltavų apžiūrėti.

Jonukas nieko neatsakė, tik stengėsi kuo gražiau kiekvieną šakelę nudailinti. Rinko vis tokias, kurios daugiau ir žalesnėmis uogomis apkarusios. Žiūrinėjo, kad šakelės nebūtų sulinkusios, kad neatrodytų lyg iš pagalvės ištrauktos,

Kai motina su Onyte baigė sukti roželes, o Jonukas prikrovė gerą glėbį apdailintų ėgliaus šakelių, įėjęs trobon tėvelis pasakė:

— Dabar judu su Onyte eikit atnešti verbų.

Vaikai apsidžiaugė, kad jiems tas darbas pavedamas, ir skubiai rengėsi.

— Mes ir sau prisirinksim, — žybterėjo Onytė Jonukui linksmom akelėm.

Ji taip norėjo pasidaryti mažytę verbelę, įduoti motinai, kad nuneštų bažnyčion ir ten kunigėlis jai pašventintų.

— Žinai ką? — kreipėsi į ją Jonukas.

— O ką?

— Mes sau prisirinksim katinėlių. Tai rytoj, kai tėvelis su mama išvažiuos bažnytėlėn, ganysim, žaisim.

— Gerai, gerai, — strukčiojo Onytė, plodama delnukais.

Ir abudu vaikai nusiskubino į papievį.

Verbos buvo aukštos. Per žiemą kiškiai, neturėdami ko ėsti, apgraužė visas žemiau nukarusias šakeles. Liko tik stuburai. Vaikai negalėjo pasiekti tų šakų, kurios buvo su „katinėliais". Tada Jonukas sugudravo:

— Tu, Onyte, lik čia, o aš įlipsiu— laužysiu ir mėtysiu tau, o tu turėsi surinkti.

— Tik tu neužsimušk įlipęs, — pasakė Onytė, bailiai žiūrėdama į aukštas verbas.

Ji bijojo aukštai lipti ir jai atrodė, kad vos kiek palypėjus galima tuojau iškristi ir negyvai užsimušti. Bet Jonukas, būdamas už ją vyresnysis ir drąsesnis tik nusišypsojo ir kaip katė uždryksėjo į verbos liemenį, kad Onytė net neapsižiūrėjo, kai jisai jau virš jos galvos būdamas šūkterėjo:

— Aje, krintu!

— Eik nejuokavęs, o tai aš mamai pasiskųsiu, man baisu...

— Ko tau bijot? Ar tu nematai, kaip rudenį mes su tėveliu obuolius raškėm. Aš visas sodo obelis iškopinėjau, — gyrėsi Jonukas.

— Tai tada buvai basas, o dabar su klumpėm.

— Nebijok, nekrisiu. Va, matai, kaip tvirtai stoviu, — ir palingėjo, plačiai išsiskėtęs ir abiem rankom šakų įsitvėręs. Verba sulingavo, Jonukas kiek pakrypo ir skysterėjo, vos vos nenukrito, net širdis jam pradėjo smarkiau plakti.

Tada Onytė tarė:

— Matai, vos neiškritai.

— Slidu su klumpėm, — atsakė jai Jonukas ir daugiau jau nebelingėdamas laužė verbų šakeles ir mėtė Onytei. Toji rinko jas pradžioj į glėbelį, bet pamačiusi, kad vis tiek visų glėbelin nesurinks, pradėjo krauti krūvelėn, kuri vis augo ir augo.

Kai jai atrodė, kad verbų jau bus pakankamai tėveliui, mamai ir jiemdviem, pasakė:

— Lipk, Jonuk, žemėn, gana jau.

— Dar porą, — atsakė jai anas iš viršaus.

Onytė tik dabar pamatė, kad Jonuko kelnės perplėštos. Nieko jam tuo tarpu nesakė, bet kai anas išlipo, tarė:

— Tu vos neiškritai ir kelnes perplėšei.

— Kur? — nustebo Jonukas.

— Matai, va, visas šonas.

Jonukas išsigando. Dabar jį tikrai mama bars, kad taip greit viską plėšo. Dar tik aną šeštadienį naujas užsidėjo, gražiai mėlynai dažytas, ir mama jam pasakė, kad su šitomis ir per Velykas vaikščiosiąs.

— Tu nebijok, — paguodė jį Onytė, — aš tau susiūsiu, ir žymės nebus.

— Kad tu nemokėsi taip susiūti.

— Mokėsiu, mokėsiu.

Ir vaikai nustripeno namo. Jonukas, vis prisiglausdamas prie Onytės tuo šonu, iš kurio buvo suplėšytos kelnės. Mama nepastebėjo. Tada juodu susėdo abu užstalėn rankiojo verbas. Onytė padarė po gražią puokštelę sau ir Jonukui, o mama tėveliui ir sau. Tada visų kotus stipriai surišo, įvyniojo į baltą popierį ir padėjo į spintą.

Onytė su Jonuku raškė tada nuo likusių verbų šakelių pumpurėlius ir krovė sau į sterbles. Po to supylė popieriun, kuris liko, kai mama apsuko verbų kotus ir pa sidėjo. Abudu nuėjo užkrosnin, ten Jonukas nusimovė suplėšytas savo kelneles, ir Onytė jam greitai subedė subedė, kad tik nebūtų žymės, jog suplėšytos.

Rytojaus dieną abudu pasilikę namie laukė pargrįžtančių iš bažnyčios tėvelių ir žaidė „katinukais". Surūšiavo į jaučius ir karves, paleido ant stalo ir ganė, varinėjo. Jonukas jas šėrė, o Onytė girdė ir milžė. Pyko ant kaikurių, kad spardėsi ar maža davė pieno. Žinojo, kad mama kartais taip daro, todėl darė ir jinai. Vienai, kuri, jos manymu, buvo jau niekam tikusi, kalbėjo:

— Tave, juodaause, jau atiduosime žydui piauti.

Tada Jonukas buvo žydas, jis derėjo su Onyte juodaausę, pirko ir piovė.

Ir kokių jie dar juokų neišsigalvodavo su savo „karvėm" ir „jaučiais". Užeidavo karštis. Visi jų gyvuliai pradėdavo gyliuoti. Išbėgiodavo pastalėj ir pasuolėm. Tada abudu varinėdavo juos vėl į vieną draugę ir juokaudavosi, kad kuri nepaklusni ima ir pradeda iš vieno trobos galo bėgioti į kitą. O Jonukas su Onyte padarydavo taip: vienas atsistodavo prie durų, kitas prie stalo — ir mėtydavo po grindis numatytą „karvę" ar „jautį".

Kaip tik tokio žaidimo metu buvo vaikai užklupti iš bažnyčios parvažiavusių tėvų.

— Ne aš mušu, verba muša, šaukė besišypsodamas tėvelis ir kapodamas iš lėto ėgliaus šakele per basas Onytės kojas.

Toji prisigūžė. Tada atėjo eilė Jonukui. Troboje buvo klegėsys ir riksmas.

r.

Kiškis ir Damijonas

Ėjo kiškis per dirvoną,
Susitiko Damijoną.
Damijonas tikras vyras,
Kaip dvi pupos ir pipiras.
Domas kiškio nusigando,
O kiškelis kalbint bando:

— Būtum medis, — bet. be lapų,
Būtum žvirblis,—bet be snapo,
Nei tu šeškas, nei tu špokas.
Kai pažiūri,—tikras juokas,
Ir dvi kojos, ir dvi rankos,
Ir dvi ausys, — tik per menkos.
Kam jos tokios reikalingos?
Kam jos gali būt naudingos?
— Kam tos ausys?
Kad girdėčiau.
— Kam dvi akys?
— Kad matyčiau.
— Kam dvi rankos?
— Kad paėmęs
Knygeles gražias skaitytčiau.

Vytė Nemunėlis

2)

RŪTELĖ

(Penkių veiksmų dramatizuota pasaka)

Karalienė

Tad baikite darbą šiandieną,
Pameskit tarnystę žmonėm!

Visi *(nustebę)*

Pamesti?.. pabaigti?..
Kaip tai padaryti?

Karalienė

Atimkit gyvybę gražumams visiems;
Lapeliams, žiedeliams,
Žolėm ir gėlėm!
Tenurunda, tenukrinta medelių lapeliai,
Tenublėsta, tenubyra gėlelių žiedeliai,
Te žolės nuvysta,
Laukai geltonuoja!
Miškai paruduoja!
Te rūbu žaliu pasipuošt nebedrįsta.
Te liūdi gamta amžinai —
Taip jums įsakau!

Visi

Karaliene brangioji,
Tebūna, kaip tu įsakai!
(Visi meta lapus ir žiedus. Pakyla vėjas, ir lapai nubyra nuo medžių).
Tad skubėkim į tą šalį,
Kur gėlelės kaip žvaigždelės,
Kur pievelės vis žaliuoja,
Marguliuoja,
Kur berželiai svyruonėliai
Pilį, rūmą ir lušnelę
Lygiai puošia.
Upės, jūros sidabrinės,
Žvaigždės, saulė deimantinės,
Kur miškeliai
Ir šileliai
Dailiai ošia, —
Ten skubėkim!
(pasigirsta rago garsai).
Bet ko čia
Man dar trūksta? Kur mažoji
Mūs „Rūtelė"?
(Pasirodo iš už krūmų mažytė Laumelė — Rūtelė, žaliom rūtų šakelėm pasipuošusi).
O, eikše!
Eikš greičiau pas mus,
Meski žalią rūbą,
Mesk žalius lapus,
Taip čia nutarta visų.

Rūtelė

Karaliene mus brangioji,
Gaila man žmonių.
Leisk man pasilikt!

Karalienė

Rūtele!
Tavo meilė tik apgaus tave, širdele!
Nebegalima palikt...

Rūtelė

O ponia!
Kažkas prie žmonių mane taip vilioja,
Taip traukia,
Kažkas prie žemelės
Vadina ir šaukia.
Jaučiu, kad aš būsiu
Žmonėms reikalinga.
Leisk man tris dienas pasilikti,
Jei tavo malonė,
O ponia!..

Karalienė

Geroji Rūtele!
Man gaila tavęs, —
Jausmai, padarys gi tave nelaiminga.
(Po valandėlės).
Gerai!
Bet man atsiminki! Tiktai tris dienas!
Po trijų dienų,
Kai mėnulis patekės,
Žvaigždės sumirgės,
Lauksiu aš tavęs, širdele,
Šitoje aikštelėje,
Ten prie ąžuolų.
Tad sudie! *(Laumėms ir kitiems).*
O mes, draugai,
Skubiai
Į kelionę! *(Pasigirsta rago garsai. Visi išeina).*

Rūtelė.

Kur man eit? Visur buvau.
(Mąsto).
Žinau:
Yra šalis, kur meilė žydi...
Tenai, man sakė, viens kitam
Turtų ir laimės nepavydi.
Tenai lūšnelė prie lūšnos,
Jose audėjos, artojėliai,
Tai broliai, sesės vargdienėliai...
Skubėk, Rūtytė, eik pas juos.
(Atbėga šokdamos snaigės ir apsupa išeinančią Rūtelę)

Snaigės *(šoka dainuodamos).*

Baltos snaigės, susitelkę
Rūtelę apspieskim,
Nuo šaltų vėjų uždengę,
Kelionėj lydėkim
(Išlydi. Dainos melodiją baigia muzika).

UŽDANGA.

II VEIKSMAS

Paprasta grįčia. Prie staklių mergelė tautiškai apsirengusi).

Mergelė *(dainuoja).*

Tapu-tapu staklutėlės,
Duzgu-duzgu drobutėlės
Tėvui, motinėlei.
Kai priausiu aš drobelių,
Mesiu dar margų juostelių
Savo broložėliui —
Jaunam bernužėliui.
(Kalba).
Nebelinksmos man ir dainos...
Kas mane paguos?!
Trūksta artimos širdelės
Trūksta... mylimos.
Veltui laukiu prie langelio,
Jau diena visa —
Mano mylimas neteina,
Gal jau *(liūdnai)*... su kita.
(Užsimąsto. Įeina Rūtelė rūtų šakelėm pasipuošus. Padeda kelias šakeles mergelei ant audeklo. Mergelė ima pinti).

Nusipinsiu vainikėlį,
Pasipuošiu sau kasas...
(žiūri pro langą).
O, Dievuli! Jis! Algirdas!
Taip! Jau eina čia!
(Apsitvarko. Pina toliau).

Jaunikaitis *(įėjęs).*

Aldona! *(Aldona apsimeta pikta).*
Ar laukei manęs?
Aldona! Gal pyksti, kad aš atėjau?
Turėjau: širdis čionai nėše mane,
Aš meilės sparnais čionai
atskridau.
Aldona! *(Pastebi rūteles).*
Bet ką aš matau?
Rūtelės!

Mergelė *(Paduoda rūtų šakelę).*

Priimk nuo manęs!
Tebus atminimui ši rūtų šakelė
Nuo tavo Aldelės.
Puiki tai gelelė. *(Prisegusi):*
Žalia visuomet!

Jaunikaitis.

Iš tikro! Dėkoju širdingai,
Tebūna, Aldona, mūs širdys
Taip jaunos, aistringos,
Kaip šitos šakelės
Žalumas skaistus
Per visus laikus.
Tegu neapvyli
Jos mūs niekuomet...

Mergelė,

Tie žodžiai malonūs
Man džiugina širdį,
Algirdai brangus!..

Jaunikaitis

(Ilgai žiūri į mergelę).
Aldona brangioji!..
(Nusilenkia ir išeina Išeidamas dar kartą atsigręžia).

Mergelė *(nori eiti paskui jį).*

Išėjo.
(Kartoja jaunikaičio žodžius).
„...Aldona brangioji..."
„...aistringos, kaip rūtų šakelės.

Žalumas skaistus..."
Kaip puikiai tie žodžiai
Širdy suaidėjo!

(Sėda. Ima rūteles).

Rūtele žalioji!
Tu man pasakyki,
Ar tie meilūs žodžiai
Tebuvo vien lūpų,
Ar balsas širdies?

(Pasiremia ant rankos. Užmiega).

Laumė-Rūtelė *(Prieina).*

Užmik man, brangioji.

(Mosuodama rūtų šakele).

Šalin abejonės,
Šalin, atsitraukit!...
Daugiau tau, mergele,
Drąsos ir vilties.

(Pakila kita uždanga. Pasirodo altorius. Vargonai groja. Prie krotelių klūpi jungtuvių rūbais apsirengę, rūtomis apsisagstę jaunikaitis ir mergelė. Kunigas laimina juos).

Kunigas.

Telaimin jūs Dievas;
Kaip laiminu aš,
Te meilė ir laimė
Žydės visada.
Skelbiu aš šiandieną
Prieš žmones, prieš Dievą,
Jog jisai Aldonai,
O Algirdui ji
Draugai amžini.

(I-ji UŽDANGA).

Mergelė *(pabudus).*

Och, užmigusi buvau,
Puikų sapną sapnavau...
Temsta... Nors tamsu, naktis,
Bet širdy... širdy viltis...

(II-oji UŽDANGA).
(B. d.).

Mano pasižadėjimas

Aš nedidutis,
Mažas vaikelis,
Myli mamytė,
Myli tėvelis.

Jie mane rengia,
Pavalgydina
Ir į bažnyčią
Vesti ketina.

Už tai užaugęs
Aš juos mylėsiu,
Padėsiu vargti,
Nenusidėsiu.

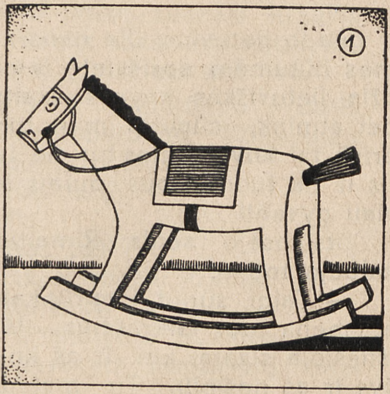
Kelsiu kepurę
Lauko Smūtkeliui,
Lenksiu galvytę
Mūsų seneliui.

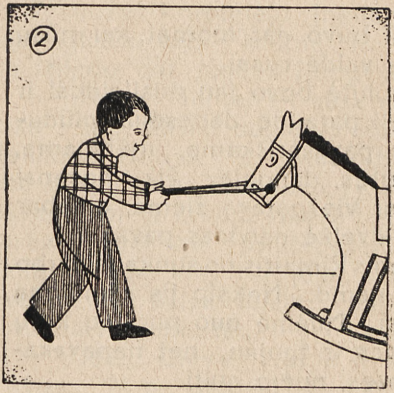
O tau, tėvyne,
Viską aukosiu
Už tavo laimę
Liūtu kovosiu.

Tai duok man, Dieve,
Sveikam užaugti,
Ką pažadėjau,
Visiems sulaukti.

Ant. Zabulionis

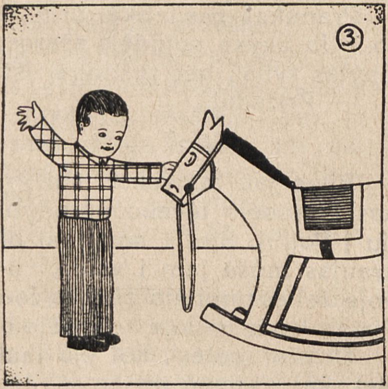
ŽIRGELIS—BĖGŪNĖLIS

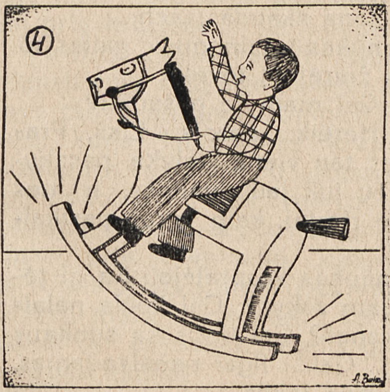

Nors ne stalius dėdė Rokas,
Bet daug ką iš medžio moka
Padaryt. Šiuo, dar laisvu
Nuo ūkio darbų, metu
Jis padirbo savo sūnui
Baltrui šitokį bėgūną.

Baltrus širdingai tėveliui
Padėkoja už žirgelį,
Ir tuoj, kaip čia štai matyt,
Šoka žirgo išbandyt.
— Eikš, žirgeli, pažiūrėsiu,
Kaip, tu greitai „bėgt" galėsi!

Linksmai čiauškia, vaikai mieli,
Pirkios vidun bėgūnėlį,
Tempdamas, Baltrukas. Štai
Jie jau vietoj! „Na, ramiai
Pastovėki nūn"! įspėjęs
Savo žirgą, Baltramiejus

Užsikrausto ant bėgūno...
Ir štai dėdės Roko sūnų
Matom „jojant zovada".
Kaip jam nūn smagu yra,
Tie tik gal papasakoti,
Kuriems teko šitaip joti.

Jaunasis knygnešys

Tai buvo dar tuomet, kai mūsų kraštą valdė rusai.

Saulutė buvo jau nusileidusi ir tik keli paraudę debesėliai plūduriavo pavasariškame, mėlyname, it žibutės, danguje. Tik nesenai čia dar viešpatavo žiema, o dabar visur dvelkė gaivinąs pavasaris.

Senis Rimaitis po sunkaus darbo grįžo namo. Nekaip jis šiandieną jautėsi. Nuėmė nuo purvinų kojų klumpes ir tuojau, net nepavakarieniavęs, nuėjo gulti.

Pastebėjo tai dvylikametis sūnus Pranukas ir tyliai prisėlino tėvelio lovos.

— Ko, Pranuti, nori? — švelniai paklausė tėvelis, pastebėjęs stovintį gale lovos susirūpinusiu veidu sūnų.

— Ar tėtė sergi?..

— Taip, sūneli, negaloju truputį... šoną skauda... ach...

Pranukas pilnomis gailesčio akimis žiūrėjo į tėvelį.

— Gal mamytę pašaukti?

— Nereik... pereis. Eikš, Pranuti, aš tau vieną dalyką pasakysiu. Tu juk jau suaugęs, ir mes galime rimtai, kaip vyrai, pasikalbėti...

Pranukas kruptelėjo. Ką gi tėvelis jam sakys? Gal kokią nelaimę praneš? Gal lieps ką sunkaus dirbti... Gal... Ilgai negalvodamas, priėjo prie lovos.

— Pranuk, tu, kaip sakiau, jau beveik suaugęs esi, — kalbėjo užkimusiu, šiek tiek drebančiu balsu tėvelis, — tu jau moki skaityti ir rašyti... išmokiau tave, kad tu nebūtum tamsus Tu matai, kad aš dažnai parnešu knygų, kurias slepiame nuo žandarų... žinai tai... Tad klausyk, sūnuti! Tas knygas ir laikraščius gabename iš Tilžės, kur jos spausdinamos. Rusai žino tai ir gaudo lietuvius. Jie nenori, kad mes būtumėm apsišvietę ir draudžia lietuviškas knygas skaityti... bet atmink, sūnuti, mes turime prieš tai kovoti, mes turime šviestis ir tik tuomet bus mums lengviau gyventi.

Atsikosėjo senis Rimaitis ir kalbėjo toliau:

— Taigi, sūnut, Pagirių kaiman atgabena tuos laikraščius... Iš ten išnešioja slaptai kiti. Ir aš knygešys ir aš nešioju. Tu matydavai mane šeštadieniais išeinant... Pagiriuosna tuomet eidavau, knygas, laikraščius nešiodavau. Šiandieną šeštadienis, o aš sergu, tad tu, sūnuti, gal nueisi... gal tu... tu pabūsi knygnešys... Gal nebijosi, nes tu juk jau vyras. Nebijosi naktį nueiti... parnešti... Tik saugokis žmonių. Ar pažadi, sūnuti!...

Pranukas pasilenkė prie tėvelio... Jo akyse spindėjo ašaros. Jo lūpytės tyliai, bet ryžtingai ištarė:

— Prižadu!...

* * *

Buvo jau tamsoka, kai Pranukas išskubėjo tėvelio nurodytu keliu į Pagirį. Širdis smarkiai plakė, kraujas mušė jam į veidą, o galvoje tebeskambėjo tėvelio žodžiai. Pirmą kartą tokioje kelionėje buvo.

Drąsiai jautėsi, kol ėjo laukais. Bet, kai pasiekė mišką, širdis dar labiau ėmė plakti. Aplinkui viskas šlamėjo, šnabždėjo, rodos, šimtai paslaptingų akių į jį žiūrėjo. O jis ėjo... statė žingsnį po žingsnio, pabėgėjo ir vėl sulėtino žingsnius. Atsigrįžo. Visur tamsu. Ten toliau lyg kažin kas šmėkštelėjo, lyg kažin kas sutraškėjo. Leidosi Pranukas bėgti, kiek kojos nešė, užkliuvo už kelmo, pargriuvo, atsikėlė ir vėl bėgo. Sustojo tik tuomet,

kai baigėsi miškas, o priešakyje dunksojo tamsoje paskendęs Pagirių kaimas. Iš Pranuko subraižytų kojų ir rankų sunkėsi kraujas.

— Tėvelis sakė, kad antra troba... antai ji... šviesa dar yra.

Priėjo ir pabarbeno į duris. Tyla. Dar pabarbeno. Priemenėje pasigirdo vyro balsas:

— Kas ten?

— Aš.

— Kas „aš"?

- Aš, Rimaičių Pranas.

— Ko nori?

— Aš atėjau... ir, prisiminęs tėvelio pasakytą slaptažodį, tarė:

— Laisvė.

Sugirgždėjo velkė, ir prasivėrė durys.

— Kodėl tėvelis neatėjo?—paklausė apysenis, gal keturiasdešimt metų turįs žmogus.

— Serga... man gal duosite...

— Užeik, pasistiprinsi...

— Ne, tėvelis silpnas, reikia skubėti.

— Tad palauk, atnešiu...

Ir po valandėlės Pranukas, suspaudęs ryšulį prie krūtinės, leidosi atgal. Ir vėl jis skubėjo per tą tankų, paslaptingą mišką, tik dabar nebesidairė... tik pirmyn, pirmyn! Porą kartų pargriuvo, įklimpo į purvą, bet ryšulio neišleido iš rankų...

Buvo gal pačiame miško vidury je. Susimaščiusios eglės žiūrėjo į keistą, šiuo laiku neįprastą keleivį. Dvi piktos akys stebėjo iš už didelio eglio bėgantį Pranuką, kuris gal ir nejautė to didelio pavojaus. Ir staiga:

— Stok!

Pranukas krūptelėjo. Įbedė pilnas išgąsčio akis į krūmą, iš kurio išlindo dvi juodos žmogystos.

— Jėzau, Marija! — sušuko ir šoko į šalį. Miške nuaidėjo šūvis. Nekliudė. Antras.. ir Pranukas pajuto dūrį į petį. Pargriuvo, ryšulys iškrito jam iš rankų. Akyse tamsu darėsi.. Bet ne, jis nepasiduos! Keliasi, bėga, kiek turi jėgų, o besivejančiųjų balsai tolsta... pėdsakus, matyt, pametė...

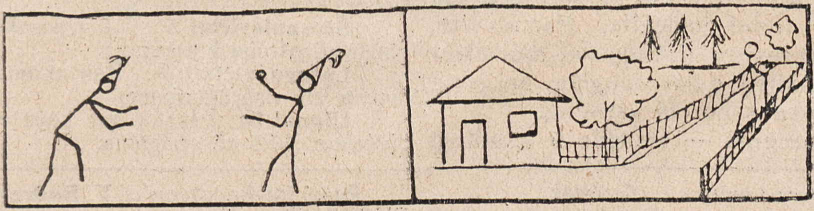
— Dėkui Dievui, štai ir miško kraštas... Iš po debesų išlenda išblyškęs, kaip Pranuko veidas, mėnulis. Šalia kelio stovi senas, pasviręs kryžius. Pranukas jau nebegali paeiti.

— Motute... Jėzau... ach... tas petys, — dejuoja Pranukas.

Priena prie kryžiaus... sėda ant kalvelės... sėdėti nebegali... Galvutė nusvyra, bet jis tebelaiko ryšulį prie krūtinės... jis knygešys!

Pakilusi pavasariškoji saulutė sekmadienio rytą prie pakelės kryžiaus randa amžinai užmigusį Pranuką, kuris laikė prie krūtinės prispaudęs ryšulėlį su „Auszros" egzemplioriais. Trys mėlynos, it Pranuko akys, pražydusios žibutės lingavo prie jo veidelio, susimąstęs Rūpintojėlis žiūrėjo į tą mažąjį didvyrį, mažąjį knygnešį, kuriam miškai ir pavasario vėjelis grojo ramybės himną.

J. Mackevičius.

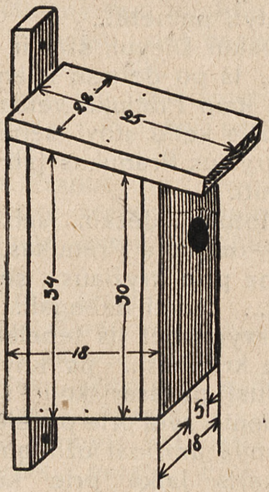

DARBELIAI

Inkilėlis

Pavasaris eina sparčiais žingsniais. Grįžta pas mus iš šiltųjų kraštų mūsų paukšteliai ir pradeda rinktis gūžteles, taisyti lizdelius. Reikėtų jiems padėti tas darbas dirbti.

Varnėnai jau seniai parskrido. Jie mėgsta apsigyventi medžių išpurtusiose drėvėse arba žmonių pagamintuose nameliuose, kurios

mes vadiname *inkilėliais*. Čia matote tokį inkilėlį, kuris nesunku padaryti. Reikalinga tik kelios lentelės, keletas vinių, pagaliau, noras padaryti inkilėlį. Kokio didumo turi būti inkilėlis, taip pat nurodyta (centimetrai). Dabokite tik, kad landa inkilėlin nebūtų per plati ar per siaura—tik 5 centimetrų skersmuo.

Jūs patys gero inkilėlio nepadarysite. Prašykite tėvelių ir vyresniųjų brolelių imtis to darbo, o jūs jiems noriai padėkite. Pamatysite, kiek turėsite džiaugsmo, kai dirbsite inkilėlį, o dar daugiau, kai jame apsigyvens porelė varnėnų.

Varnėnai — smagūs ir naudingi paukščiai. Jie greitai begioja po dirvas, pievas, sodus, vis linkčiodami, vis skubėdami. Tai jie renka vabalus ir kirminus, kurie naikina augalus ir tuo būdu daro daug žalos javams ir kitiems augalams. Jie vikriai šokinėja ir medžiuose, apžiūrinėja jų stuobruose atsiradusius plyšius ir visus tarpušakius. Jie ir čia ieško sau maisto, naikina sodų ir daržų kenkėjus. Kur yra varnėnų, ten soduose daug au vaisių ir vaisiai užauga sveikesni, nesukirmiję.

Varnėnas labai naudingas paukštis ir jis reikia globoti, pas save prisivilioti. O pavilioti jis labai lengva — reikia tik duoti jam inkilėlis, įstatyti tokioje vietoje, kur negalėtų prieiti katės, landele į saulėtekį.

Švedijoje juos labai myli ir net vadina „šiaurės lakštingalomis"; mat, jie gražiai švilpauja.

Pamėginkite padaryti inkilėlius: savo kaimuose turėsite daugiau linksmumo, džiaugsmo ir naudos.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Visamyliui. 3 ir 4 uždavinių sprendimus gavome vėlai, kai buvo jų sprendimai paskelbti. Atsiųstas uždavinys kažkaip nesupranamas: nežinia, ko reikia ieškoti ir kokios yra kliūtys.

Gegutei Viską gavome. Labai mums patiko tavo eilėraštis. Kitame „Va peiio" numery jį įdėsime. Ir uždaviniai įdomūs, vieną kitą taip pat įdėsime. Tik uždavinių sprendėjų skelbiame tikras pavardes. Ar sutinki, kad ir tavo pavardė būtų paskelbta? Lauksime atsakymo. Už viską dėkojame ir prašome daugiau parašyti.

Pundžiui A. Atsiųstos eilės labai gražios, tik reikėjo pažymėti, kieno jos parašytos, ar kurioje knygoje jas galima rasti. Ačiū.

Ščesnulevičiui V. Tokių pasakų jau buvo Prašome kit kių.

Laurynavičiui A. Išsirinkome tik vieną Už visa dėkojame.

Ulonui St Pasaką gal kada vėliau įdėsime. ·čiū už atminimą.

Wydawca-Leidėjas L. Cicėnas Redaktor-Redaktorius V. Budrevičius
Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6